

designers a wide acquaintance provides for facilities of photographic art as with artistic so with a documentary photo, sparing considerable attention to the technological aspects here. Today by the most wide field of the use both artistic and there is an advertisement a documentary photo. Aim of publication - the ways of constructing of maintenance of educational course presented the «Photography for Advertising», adapted to the specific tasks of professional preparation of graphic designer.

Key words: advertising, target audience, photography, composition and color photograph.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук, доц. Зюзіна Т. О.

УДК 78.071.2:159.922:37

Д. Г. Юник

ФОРМУВАННЯ ЗАВАДОСТІЙКОСТІ МУЗИКАНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процес формування виконавської майстерності музикантів-інструменталістів привертав увагу не одного покоління визначних педагогів та науковців, оскільки професійне виконавство діє вже кілька століть. Однак, теорія музичного виконавства розвинута ще недостатньо, що змушує митців на різних стадіях досягнення фахової майстерності розв'язувати цілу низку задач, оперуючи лише емпіричними знаннями та рекомендаціями так званої «авторитарної музичної педагогіки». Саме тому проблема формування завадостійкості музикантів є досить актуальною для теорії і практики їх інструментальної підготовки.

У сценічній діяльності музикантів-інструменталістів лише теоретично можна представити наявність такої ситуації, за якої відтворення необхідної інформації не потребувало б внесення певних корективів для досягнення мети. Неможливо заздалегідь абсолютно погодити сформовану програму техніко-тактичних дій зі всім комплексом реальних умов майбутніх форм звітності. Компенсацією неузгодженості між уявленою моделлю такої програми і сигналами її реалізації виступає завадостійкість музикантів, яка є не вродженою, а набутою властивістю, що гарантує їх оптимальну взаємодію із зовнішнім середовищем в умовах негативного впливу різноманітних стресорів завдяки збереженню сенсорно-моторної стійкості без включення резервних сил організму.

Метою статті є розкриття специфіки формування завадостійкості

музикантів-інструменталістів. Вивченням означеного феномена захоплювались не лише науковці, а й визначні педагоги та виконавці. Вони довели, що недостатня сформованість цієї властивості призводить до послаблення контролю за параметрами діяльності, тимчасового відхилення уваги від виконавського процесу, емоційного “викривлення” отриманої інформації тощо (Л. Бочкарьов, Ф. Бузоні, М. Давидов, Л. Котова, Ф. Ліпс, Д. Ойстрах, А. Рубінштейн, Т. Юник та ін.).

Завадостійкість музикантів-інструменталістів характеризується чотирьохвекторною спрямованістю, де перший вектор забезпечує уникнення дезорганізуючого впливу стресорів на злагодженість утворення та відтворення як виконавських навичок, так і інтерпретаційних моделей музичних творів, другий – його нівелювання, третій – сенсорно-моторну витримку, за якої здійснюється адекватна реакція організму на зайву дію навіть сильних, раптових і тривалих стресорів, а четвертий – чинення їм опору.

Формування першого вектора завадостійкості передбачає побудову програми техніко-тактичних дій з визначенням оптимальної кількості текстових та виконавських компонентів музичних творів для одночасного спрямування уваги, за якої досягається найрезультативніша діяльність і не «вивільнюється простір» в короткостроковій пам'яті інструменталістів, що, як правило, «заповнюється» непередбаченою (зайвою) інформацією. До програми техніко-тактичних дій включаються тільки довільно заучені текстові й виконавські компоненти при поетапному типі роботи над музичними творами, і лише виконавські – при цілісному.

Надання пріоритетного значення емоційно-образному змісту музичних творів, його мінливості й пошуку нових привабливих ознак виконавських атрибутів контролю з метою якомога глибшої «поринутості» в них забезпечує нескінченний процес інтерпретаторської творчості інструменталістів. Уникненню дезорганізуючої дії зовнішніх і внутрішніх стресорів сприяє адекватний комунікативний вплив виконавців на слухачів засобами зовнішнього відображення емоційно-образного змісту музичних творів (артистизм), який обумовлюється: власним відчуттям емоційно-образного змісту творів; адекватністю емоційного відгуку на палітру звучання музичного матеріалу та соціальну ситуацію; проникненням у психологізм авторського задуму; оптимальною емпатією по відношенню до слухачів.

Формування другого вектора завадостійкості музикантів-інструменталістів передбачає надбання умінь нівелювання негативного впливу можливих стресорів на результативність сценічної діяльності. Збереження максимальної стійкості уваги на виконавських атрибутах контролю є найефективнішим засобом недопущення дезорганізуючих дій можливих стресорів. Якість сформованості означеного вектора завадостійкості визначається умінням нівелювати надмірну дію стресорів завдяки:

- видозміненню кола уваги і виключенню з її обсягу об'єкта «самопочуття»;

- усвідомленому «підпорядкуванню» всіх ознак стимулів емоційно-образному змісту музичних творів і їх миттєвій генералізації слухо-моторними рисами лише у тих виконавців, які не володіють абсолютним звуковисотним слухом, або в інтерпретаторів, котрі застосовували такий метод при формуванні взірців атрибутів контролю;

- зміні виду локусу контролю (зовнішнього чи внутрішнього) за регуляцією процесу музично-виконавської діяльності;

- «знеціненню» значення подразників майбутньої емоціогенної ситуації;

- довільному чи мимовільному спрямуванню уваги на репрезентацію семантичних понять не тільки фізичних властивостей нотних чи звукових конфігурацій, а й відображених у процесі кодування їх характеристик, відокремлених від властивостей самих сенсорних впливів та інформації виконавських дій;

- досягненню абсолютної впевненості у вірності прийнятих рішень щодо точності реалізації програми техніко-тактичних дій.

Формування третього вектора завадостійкості музикантів-інструменталістів передбачає накопичення «запасу» сценічної витримки до надмірної дії прогнозованих стресорів (попередні невдалі прилюдні виступи, швидкість реалізації виконавських навичок, неприємні фізичні відчуття, розумова чи фізична перевтома тощо), які створюють умови для відвернення уваги від процесу діяльності або спричиняють появу негативного виду сценічного хвилювання. Поступове штучне збільшення інтенсивності впливу стресорів на процес репетиційного програвання музичних творів забезпечує накопичення «запасу» сценічної витримки до їх надмірної дії.

У формуванні четвертого вектора завадостійкості інструменталістів визначальна роль належить: виявленню слабких рис кожного можливого стресора з метою констатації його «немічності» та відчуття власної «зверхності» над ним; довільній активізації емоційного стану виконавців на рішучу «боротьбу» з надмірною дією будь-якого стресора; включенню до підготовленої програми техніко-тактичних дій образів чинення опору дезорганізуючому впливові стресорів на надійність гри; моделюванню екстремальних умов майбутньої діяльності й досягненню безпомилкового відтворення необхідного матеріалу завдяки автоматизованому виконанню ігрових рухів.

Звичайно, формування і прояв завадостійкості музикантів-інструменталістів залежить від розвиненості їх інтелектуальної сфери та ступеня володіння техніко-тактичною майстерністю. Чим вище інтелектуальний рівень, тим менше зусиль затрачується на запам'ятовування музичного матеріалу (усунення дефіциту інформації). Чітке уявлення атрибутів контролю у вигляді образів структури дій сприяє високій результативності відтворення інтерпретаційної моделі

музичних творів. Слабко натреновані виконавські дії змушують музикантів-інструменталістів мислити досить простими і розчленованими дрібними рухами під контролем активної довільної уваги, тоді як автоматизовані виконуються ними ще швидше у сценічних умовах.

Процес виконання надмірно ускладнених завдань у режимі безперервної діяльності, або якому властивий високий темп чи швидкість, загальмовується, оскільки дефіцит часу зменшує можливості для пошуку та активації відповідних слідів у довгостроковій пам'яті. Завдання, які вимагають від музикантів варіативності реакцій та абстрактних розумових операцій, ускладнюють виконавську діяльність.

Застосування найзручнішого виду локусу контролю (зовнішнього чи внутрішнього) у кожному епізоді музичних творів, при якому досягається найвища результативність діяльності зі збереженням зручності відтворення необхідної інформації, сприяє прояву завадостійкості музикантів-інструменталістів, аналогічно як і «знецінення» значущості будь-яких стресорів виявленням у кожному з них слабких рис та констатацією їх «немічності» по відношенню до власного творчого потенціалу. У детермінації завадостійкості властивості нервової системи музикантів не набувають абсолютного значення. Теза щодо «приреченості» інтерпретаторів слабого типу нервової системи на «неуспіх» під час сценічних виступів є хибною, оскільки з розвитком виконавської майстерності вплив балансу нервових процесів як на сенсорну, так і на моторну стійкість нівелюється.

Сенсорна та моторна завадостійкість створюється адаптацією до впливу короткострокових та тривалих стресорів (стресори невдачі в аналогічних або наближених умовах діяльності; стресори, що спричиняють відчуття страху; стресори відвернення уваги від процесу діяльності; стресори темпу або швидкості відтворення виконавських дій; стресори, які спричиняють неприємні фізичні відчуття; стресори боротьби; стресори довгострокової роботи, котрі породжують розумову або фізичну втому чи ту й іншу разом) на діяльність в емоціогенних умовах і саморегуляцією їх психофізіологічної сфери. Емоції, виконуючи функції відображення не об'єктивних явищ, а суб'єктивних відношень до них, приймають участь у саморегуляції психофізіологічної сфери музикантів-інструменталістів, тобто аналогічно вольовим зусиллям виступають регулятором їх завадостійкості.

Стабільна спрямованість емоційних переживань музикантів-інструменталістів на позитивне вирішення поставлених завдань сприяє досягненню завадостійкості у процесі сценічної діяльності. Прояв завадостійкості детермінується максимізацією їх позитивного і мінімізацією негативного впливу на перебіг інтерпретаційного процесу. Чим вища вимогливість виконавців до якості відтворення уявної моделі музичних творів, тим частіше у них створюються умови для виникнення «негативних» емоцій.

Умовне допущення погрешностей в ході сценічної інтерпретації музичних творів сприяє збереженню «позитивних» емоцій при їх реальній появі. У мить допущення помилки безпосередньо в процесі сценічних виступів зниження сили діючої мотивації до звичного рівня «знеціненням» значимості результативності діяльності створює умови для прояву завадостійкості.

Формування та прояв завадостійкості музикантів-інструменталістів поліпшуються за умови утримання максимальної стійкості уваги на привабливих ознаках атрибутів контролю і надання їм пріоритетного значення в програмі техніко-тактичних дій. Оптимальна тривалість та інтенсивність розігрування виконавського апарату у процесі безпосередньої підготовки до сценічної діяльності сприяє реалізації не лише виконавських дій з мінімальними затратами фізичної енергії, а й спрямовуванню уваги без застосування надмірних вольових зусиль на доцільне відтворення емоційної виповненості мелодико-інтонаційних ліній, гармонійних послідовностей, рельєфу малюнків динамічного плану тощо. Зовнішній прояв емоційної виповненості мелодико-інтонаційних ліній музичних творів не завжди відповідає рівню емоційної сфери інтерпретаторів, оскільки з віком та ростом виконавської майстерності емоційно-виразні реакції зменшуються.

Узагальнення всієї вищевикладеної інформації стосовно розгляду завадостійкості музикантів-інструменталістів у процесі виконавської діяльності надає змогу зробити висновки.

1. Завадостійкість музикантів-інструменталістів – це не вроджена, а набута властивість, що гарантує їх оптимальну взаємодію із зовнішнім середовищем в умовах негативного впливу різноманітних стресорів на сценічну діяльність завдяки збереженню сенсорно-моторної стійкості без включення резервних сил організму.

2. Завадостійкість музикантів-інструменталістів визначається чотирьохвекторною спрямованістю, де перший вектор забезпечує уникнення дезорганізуючого впливу стресорів на злагодженість утворення та відтворення як виконавських навичок, так і інтерпретаційних моделей музичних творів, другий – його нівелювання, третій – сенсорно-моторну витримку, за якої здійснюється адекватна реакція організму на зайву дію навіть сильних, раптових і тривалих стресорів, а четвертий – чинення їм опору.

3. Формування завадостійкості музикантів-інструменталістів має бути спрямоване на становлення означеного феномена у період ознайомлення з матеріалом музичних творів; на його розвиток під час поетапного чи цілісного типів роботи над музичними творами; на цілеспрямоване вдосконалення досягнутого рівня результативності гри у процесі безпосереднього репетиційного програвання музичних творів та на закріплення виконавської надійності музикантів-інструменталістів передконцертними, концертними та післяконцертними емоціогенними умовами сценічних виступів.

Викладена інформація не претендує на вичерпне розкриття специфіки досягнення завадостійкості музикантів-інструменталістів. Натомість, вона може слугувати основою для віднайдення ефективних методів та прийомів її формування і прояву в сценічній діяльності.

Список використаної літератури

- 1. Аболин Л. М.** Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека / Лев Михайлович Аболин. – Казань: Казан. ун-т, 1987. – 261 с.
- 2. Бучек Л. І.** Аналіз емоційної стійкості як прояву особливостей саморегуляції особистості: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Бучек Лариса Іванівна. – К., 1993. – 110 с.
- 3. Котова Л. М.** Емоційна стійкість як засіб формування інструментально-виконавської надійності у студентів музично-педагогічних факультетів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Котова Ліна Миколаївна. – Мелітополь, 2000. – 260 с.
- 4. Симонов П. В.** Эмоциональный мозг / Симонов Павел Васильевич. – М.: Наука, 1981. – 214, [1] с.
- 5. Падалка Г. М.** Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
- 6. Brophy J.** Adapting to Group and Individual Differences in Students Motivational Patterns / J. Brophy // *Motivating students to Learn.* – Boston, 1998. – P. 222-252.

Юник Д. Г. Формування завадостійкості музикантів-інструменталістів у процесі виконавської діяльності

У статті зроблено аналіз процесу формування завадостійкості музикантів-інструменталістів. Розкривається специфіка її чотирьохвекторного прояву, де перший вектор забезпечує уникнення дезорганізуючого впливу стресорів на перебіг діяльності, другий – його нівелювання, третій – сенсорно-моторну витримку надмірної дії сильних, раптових і тривалих стресорів, а четвертий – успішність чинення їм опору.

Ключові слова: завадостійкість, виконавська діяльність, стресори, музиканти-інструменталісти.

Юник Д. Г. Формирование помехоустойчивости музыкантов-инструменталистов в процессе исполнительской деятельности

В статье произведён анализ процесса формирования помехоустойчивости музыкантов-инструменталистов. Раскрывается специфика её четырёхвекторного проявления, где первый вектор обеспечивает игнорирование дезорганизирующего воздействия стрессоров на протекание деятельности, второй – его нивелирование, третий – сенсорно-моторную выдержку чрезмерного действия сильных, внезапных и длительных стрессоров, а четвёртый – успешность оказания им сопротивления.

Ключевые слова: помехоустойчивость, исполнительская деятельность, стрессоры, музыканты-инструменталисты.

Yunik D. G. Forming of the Barrier Stability of Musicians-Instrumentalists During the Process of Performing Activity

The analysis of the process of forming of barrier stability of musicians-instrumentalists is done in the article. The specificity of its four-vectorial exhibition, when the first vector provides the avoidance of disorganizing influence of stressors to the activity course, the second vector – its leveling, the third – endurance of the excessive action of intense abrupt and long-term stressors, the fourth vector – the success of resistance rendering, is revealed.

Noise immunity musicians-instrumentalists - is not innate, but acquired the property, which ensures their optimum interaction with the environment in a negative impact of various stressors on theatrical activity thanks to the preservation of sensory-motor stability without the inclusion of reserve forces of the body.

Formation noise immunity musicians, instrumentalists should aim at becoming definite phenomenon during familiarization with the materials of music, its development during phased or holistic types of work on the musical works, focused on improving the level of performance achieved in the game directly rehearsal playing music and fixing performance reliability musicians, instrumentalists before the concert, concert and after the concert emotion conditions scenic performances.

Key words: barrier stability, performing activity, stressors, musicians-instrumentalists.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2013 р.

Прийнята до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д-р пед. наук, проф. Козир А. В.